

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

<p>ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 160 L, Félévre 80 L, Negyedévre 40 L. ■■■■■ Egyes szám ára 7 Leu. ■■■■■</p>	<p>Felelős szerkesztő és kiadó: GYERKES MIHÁLY</p>	<p>Szerkesztőség és kiadóhivatal: Str. Mihalu Ulteaz (Király-u.) 3. Megjelenik két hetenként. Hirdetések díja soronként 6 Leu.</p>
---	--	---

Programmféle.

Kedves Kollégák!

Mikor megtisztelő bizalmatok folytán elnöke lettem a vármegyei tanító-egyesületnek, annyi időm sem volt, hogy e megbízatást a magam és tisztársaim nevében illő formában átvegyem és megköszönjem, mert amikor a választási eljárás befejeződött, Ti már utban voltatok hazafelé. Mivel a közel jövőben aligha lesz alkalmunk egy ilyen tömeges összejövetelre, a „Tanítók Lapja” hasábjain szólok pár szót Hozzatok.

Vezető állást elfoglalni szeríntem akkor kell, amikor azt mások akarják s abból távozni akkor szükséges és ildomos, amikor azt mi magunk akarjuk. Vállalni a terhes munkát, mert mások úgy látják jónak és félreállni ha csalódtunk önmagunkban, mielőtt mások is csalódnának. Minden más gondolattal, föltevással szemben hangsúlyozom, hogy ez volt a felfogásom a választás előtt s ez lesz visszavonulásom idején is.

Munkaprogramom? Programot adni ma igazán nehéz. Ma amikor az ember életenergiája a mindennapi súlyos problémák, váratlan fordulatú helyzetek folytonos megoldásában őrlődik fel nincs sok realis értéke nagy távlatu munkatervek kitűzésének. Ma nem az a vezér feladata, hogy egyéni kiválóságánál fogva nagysándorosan vállalkozzék az előrehaladás egyetlen akadályának a gordiusi csomónak kettévágására, ma az a kötelessége, hogy minden közkeletre tudjon erőt, kitartást szuggérálni a végeláthatatlan sorban jelentkező bogok kioldására.

A helyzet az, hogy akik versenytűtők voltak — ma járnak tanultok; akik lángszavú

próféták voltak — most új zengésű szótagokat tanultok; akik fényes forrásai voltak a kulturának — most nyugtalanító inbolygó fényt produkáltak. Ma nem az a szerepe a vezérnek, hogy ruganyos izmokra, érintetlen ép lelkekre, törhetetlen előreakarásra számítva, messze horizontokra függessze a szemét, ma az a dolga, hogy figyeljen meg minden egészséges mozdulatot, bocsásson meg minden elhalkulást s legyen kéznél, ahol utolsó lobbanással kialvófélben az önbizalom s az energia.

A helyzet ilyen felfogásából adódik egyszerű és szintelen programom: Megismerni Titeket s dolgozni Veletek, Értetek. Dolgozni azt amit óhajaitok szerint kell és annyit, amennyit segítségetekkel, támogatásokkal és az én erőm teljes latbavetésével lehet. A munka nehéz és olyan természetű, hogy becsületesen elvégezve is eredményeit csak hosszú évek mutatják meg, elhanyagolása esetén azonban katasztrófális hatása napok múlva is mutatkozhatik. Tőletek őszinteséget, bizalmat, a vállalandó szerepek becsületos teljesítését kérem, a munka irányításához ezekből kell, hogy erőt és kedvet merítsek. Munkára hát, mert már itt a holnap az ő problémáival.

A magam és az új tisztikar nevében köszönettel vállalom az irányító szerepet, mindaddig amíg arra képesnek tartom munkatársaimat és magamat.

Cristurul-Săcuiesc—Székelykeresztur, 1923 december 8.

Klas János.

A tanítók fizetése.

Időtlen idők óta küzd a tanítók a megélhetésért biztosító fizetésért. És sajtóságos, bár mindenki látja, tudja, hogy a kulturális munkásoknak meg kell adni a tisztességes járandóságot: azért annak megnyerése

minden időben a legnehezebb módozatok között sikerült.

Oka ennek egy részről az a nagy létszám, amelyből áll a tanítóikar; s így, ha flzetés kérdéstről van szó, az állam ügyek mindenkori vezetői a legnagyobb aggodalommal gondolnak a fedezetül szükséges milliók előteremtésére. Mert hiába, itt ezen a téren egy pár pót-millióval a költségvetésben, semmire sem lehet menni. Okvetlen nagyobb pénzforrásból kell fedezetet teremtsen az őszminiszterium s már ezen körülmény ellenszenvenessé teszi az egész vágyakozást.

Nem szivesen látott dolog a tanítók fizetés javítási mozgalma, a hivatás gazdasági természetéből folyólag. Hisz a ma élő emberiség egyedeinek kilencven százaléka, teljesen improduktív munkának tarja a kulturában való működést s ilyen szinezettel nézi annak munkássereg tanítóit is. Mert a szellemi életre való befektetésből a mai aktiv emberiségnek igen kevés haszna lehet s így semmiképpen sem rokonszenves anyagi megterheltetés a kulturára való áldozás. A tollhegy, vagy a ceruza bevásárlásától kezdve, fel a tanítók fizetésének millióiig, mind csak bizonyos erkölcsi, helyzeti, vagy épen törvényes kényszer nyomása alatt mehet a kultura célja felé előbbre, de akkor is csak a szülők, előljárók, vagy épen az ország sorsát intézők sokféle fontoskodása és, amig csak lehet, továbbbratolása közepett. Így nem csoda, ha a mai igen nehéz önfentartási viszonylatok zürzavarában a tanítóikar nagy tömege, reményét veszítve, a szépszerével való kérelmezés utjain történő elindulás helyett, fizetés rendezési ügyeiben, a rendelkezésére állható legdrasztikusabb eszközöket, mint kényszerítő faktumokat: a *sziájkot* és a *tömeges lemondást* veszi elő.

Ezen végső elszántságot mutató körülmény bekövetkezése kétségkívül el nem muló foltot hagyna a kezdeményező és véghezvivő tanítóikaron, de egyidejűleg nem kisebb sullyal esnek az ország hátrányára is latba úgy itt bent, mint kifelé egyaránt. Épen azért, akik az ország vezetését kezükben tartják, ne helyezkedjenek a kilencven százalék nagy tömeg álláspontjára, hogy, bármilyen gyarló töredékekben is jó a mi népünknek, mindnyájunk számára a kultura s így annak munkásait szintén csak ugyanazon mértékben értékeljük és örökösen csak az elejtett sorban hagyják.

Az ország szellemi emelkedettsége úgy a köznevelés, mint a közmívelődés mezőjén, fel nem értékelhető nagy töké. Amikor ezt becsüljük, annak kincseit minden irányból a közösség javára és az összesség boldogítására szedegetjük: számba kell vegyük azon ténykörülményt is, hogy ezen, az országot fenntartó nagy tőkének hangya nagyságu és szorgalmu munkásai számára a kéz pénz fizetésükön kívül, semmi hivatali helyzetből folyó más jövedelmük, avagy kereseti lehetőségük nincsen. Így egyedüli törekvésük: hivatásuknak mentől tökéletesebb kimerítése, e végett állandóan az ideálok sférájában való elhelyezkedése, itten mindig ujjabb és mentől szebb lelki élet kialakítása, még az anyagiak után törtető, talán semmi szé-

pet, magasztosat nem ismerő közönség körében jis ugyan-
 ugy, mint a fennköltebb gondolkozásu néprétegekben.

Az ország együttélő lakosságának testébe, lelki életébe felszivódó táperőt elzárni, a nagyranövést biztosító gyökérszálakat az aszály sanyaruságaival működésükben megakasztani, vagy épen megbónítani: mi magunk, mindnyájunk iránt való nagy vétek lenne, melynek bekövetkeztét megelőzni, elsősorban a szellemi munkás tanári és tanítói karnak feltétlen kötelessége; de ezzel egyenlő fontosságu teendők sorozata áll az ország sorsát kezükben tartó vezetők előtt is.

A mai agressiv életvilágban, a lágyan zengő hárfá hurjain, a magasabb ideálokra gondolva irni és beszélni: a szembenálló nagy, tábor javarészének felfogásával és cselekvési tettekreátségével talán homlokegyenest ellenkező nézetnyilvánítás, de magunk mégis ezt tartjuk a következmények és megnyerhető eredmények javára, egyedüli célravezető utnak. A kulturát, amely önmagában egy megtestesült szép remény, láthatatlan eredményekkel fejlesztett közvagyon: az anyagiasság túlekedésében lerántani és utolsó eszköz gyanánt felhasználni, nem mindenik lélek által egyenlően elfogadható csatározási módszer

Az erőteljesebb eszközök és szerek igénybevétele csak ott alkalmazható, ahol a mező hasonló természetű; ám az oktatásügyet a sztrájkba, vagy a tömeges felmondásokba belevenni: olyan elhibázott tény lenne, amely semmiféle közvetlen hatást nem eredményezne, csupán lassubbá tenné valamivel, az amugy is csendes haladásu szellemi élet fejlődését, tervezett időkre való kialakulását. Fontolóra véve, hogyha a népek századokon át meg tudtak lenni a kultura áldásai nélkül s ebből jórészen az erkölcsi élet elemi részét ismerték csupán, ha most a bukaresti országos tanítógyűlés nagy többségének létrejött határozata folytán a tanügyi sztrájk és sereges lemondás bekövetkeznék: a népek tömegei ennek hátrányait ma is ép úgy, mint régen, csak igen kevésbé vennék érezhető érdeklődéssel számba; s így csupán önmagának ártana, az ezen ultra lépett állami tanítóikar.

Az elkekeredés azonban, mely a szellemi világot építő mánkasokat ezen véghatározat kimondására készítette: kell, hogy gondolkozóba ejtse az anyagiak nyújtására hivatott tényezőket, hogy a megértés, a méltányolás és megbecsülés legmesszebbmenő számbavevésével kielégítsék az anyagi ellátottságáért küzdelmet indított tanítóikar kívánalmait.

A nyugalom, a békességes megelégedettség: a kultura termő talaja. Aki a tanítóikar számára ezt biztosítja, nem az ő testét táplálja, de lelket teszi a közoktatás, köznevelés üdítő forrásul közkinccsé, amelyet azivesen keresnek fel a népek minden rétegei, hogy abból a maguk, de főképen gyermekeik jövője számára el nem muló értékeket merítsenek. Épen azért szükséges, hogy gondoskodjanak az ők kényetükről, minden materiális szükségleteikről, a mai pénzügyi viszonylatoknak és piaci áraknak megfelelően, hogy a tanítók a kultura magaslatára helyezkedve, teljes odaadással élhessenek hivatásuk betöltésének. Ebben ki-

számíthatatlan haszna van az országnak, jövő boldogulása a helyünkbe lépő nemzedékeknek.

Gyermes Mihály.

Faültetés.

A faültetés aminő egyszerű, ép' oly nemes cselekedet. Egyszerű és könnyen elsajátítható foglalkozás, haszonnal járó munka s oly nemes, hogy minden elültetett fa kincset ér. Oly egyszerű, oly hasznos, oly nemes, s mégis feltűnően kevés a faültetés, kevés a faültetők száma.

A faültetés kérdéséből kikapcsolom az elhanyagolt erdősités idevonatkozó részleteit, csak a falvak és városok környékeire és az egyes dűlők, legelők éktelen vízmosásos helyeire gondolok.

Falvaink és városaink környékén, belterületén elvétve találunk ujonnan beállított gyümölcsösöket. Az öreg gyümölcsfák pedig hiába mutatják rendre száradó ujjakkal a jobb világba költözés közeli idejét; nincsen aki megértse azt s idejében gondoskodjék pótlásról, fiatal utódról. Beszédesek azok a vén fák, csak érteni kell a nyelvükön! Az elsatnyult, apró és gombás gyümölcsök, a minden három évben elmaradó két évi termés eléggé figyelmeztetik a gazdákat gyors és szakszerű cselekedetre: újításra, ültetésre.

Az elárkosodott, kiaszott, sovány legelők láttán önként jön ajkunkra a kérdés: miért ez a káros pusztaság?

A községek határain a veszedelmes mélységű árokok, vízmosások azt hirdetik: a földéhes nép egykedvűen nézi párcelláinak eltűnését! Közönnyel állapítja meg, hogy egyik határrészből a másikba gyalogszerrel sem tud átvergődni!

Mindez a sok kár miért van a nyakunkon? Azért, mert a faültetés jól be sem érkezett a gazda teendői közé s már is kiment divatból.

Most nem keresem azokat az okokat, amelyek okozták és okozzák a mai helyzetet, amelyek ezt a feltűnő közönyt megteremtették. Nem kutatom azt, hogy miért nem szereti népünk azt a közjót munkálni, melynek gyümölcse legelőbb az ő ölőbe hullana. Nem akarom részletezni azt a kérdést, miszerint a községek közjóra irányuló egyetértése hasonlít ahhoz az udvarhoz, amelyben a csirke okosabb szeretne lenni a tyuknál. Nem hozakodom elő azokkal a kérdésekkel, hogy a nép mi okból és kik miatt nem lett idejében felvilágosítva a fásítás gazdasági és nevelői oldalairól.

Mondom, nem keresem, hogy ez a végtelen közsöny ebben az ügyben felülről vagy alulról indult-e gyászos utjára, csak a fásítás hasznos voltát és mi-kéntjét írom le igen röviden.

Akik még nem volnának tisztában a fásítás nagy előnyeivel, nézzék meg a véderdők apró tábláit, a kevés helyen létesített árok-kötéseket, megyénkben a kevés számú új gyümölcsösöket és a — papíron levő, véderdő-szalagokkal behálózott — üzemterves legelőket s hasonlítsák össze azokat az elhanyagolt gyümöl-

csösök-, legelők- és vizárkokkal, lehetetlen, hogy a faültetés iránti készség meg ne mozduljon lelkében.

És hol van most olyan könyha, amelyben ne volna — ugyszólva — mindennapos kiségitő eszköz a sokfélekép feldolgozott gyümölcs vagy annak eladott értéke? Mindezek tetejébe vizsgáljuk azt a lelki hatást, amit a fa látása okoz ugy az ültetőre, mint a szemlélőre; bátran megállapíthatjuk, hogy a faültetés nem csak anyagi, hanem erkölcsi tekintetben is igen jó hatással van az ember életére.

Amint a levélzet elhalása és lehullása jelzi a nedvkeringés megállását egész tavaszig, a rügy megmozdulásáig, ültethető mindennemű 1—5 éves vadonc, vagy nemesített csemete, ha a hőmérő 0-fokon felül van és ha a talaj nem sáros.

Éghajlati viszonyaink miatt az őszi ültetés mindig sikeresebb a tavaszinál. A csemeték gyökereire csak poros földet tegyünk. Az állandó helyre ültetett nemesített csemeték gödrébe az ültetés alkalmával okvetetlen jó erős karót üssünk be s a csemete törzsét lazán kössük hozzá. A csemete gyökérzete olyan mélyen kerüljön a földbe, mint előző helyén volt. Visszameteszése csak tavasszal, rügyfakadás előtt történjék. A koronát alkotó ágak kigyérintve 20—30 cm.-re vágandók vissza. A tavaszi és nyári öntözés — havonként egyszer-kétszer — a sikert biztosítja.

A befásított legelők és vízmosásos helyek nem legeltethetők addig, míg a beültetett vagy dugványozott csemeték tetejét (vezéragát) a legelő állatok felérik.

Igen kötött vagy köves területen ásott gödrökbe az ültetés alkalmával szállítsunk porhanyós, jó erőben levő talajt. Minél dusabb az átültetett csemete gyökérzete, munkánk annál eredményesebb lesz.

Ha valamely okból a földből kiszedett csemeték nem ültethetjük új helyükre azonnal, azon esetben ne tegyük pincébe, hanem vermeljük el azokat vízmentes talajba s hagyjuk ott a kiültetés intézhetőseig.

A dugványozható vesszőket, karókat (fűz, jegenye, óger, rakottya) levágásuk után minél előbb helyezzük, dugványozzuk új helyükre. — Közönséges fűz helyett a rakotttyát különösen ajánlom a méhészek figyelmébe!

Mindezek után, főlhivom tanítótársaim figyelmét arra, miszerint a faültetés hasznos voltát és módzatait sehol sem lehet olyan jól megmagyarázni, megkedveltetni a néppel, mint a téli ismeretterjesztő előadásokon. Ha felkeltették az érdeklődést, a fiatalság buzgóbbjaival próbálják meg alkalomadtán a gyakorlati alkalmazást is. Egyelőre nehezen megy, de, ha akárminő kevés siker jutalmazza fáradozásukat, az erkölcsi és anyagi siker el nem maradhat.

... s ha kövel találják visszadobni a boldogulás utján Önök által felkinált kenyeret, ne csüggedjenek: a kötelességét megtett nyugodt lelkiismeret falát a hátlánság köve meg nem sértheti.

Győrfi István.

A román nyelvtanítás

tananyaga és módszere a magyar tananyelvű elemi népiiskolákban.

— Irta és feldolgozta: *Postoiu Péter.* —

(Folyt.)

Velem történt meg 1908-ban Simontelkén, hogy a tanfelügyelő, iskolám látogatása alkalmával, felszólít egy VI. osztályu gyermeket, hogy mondja el »Nagy Lajost«. A gyermek kezdi: Nagy Lajos, Nagy Lajos etc. . . nagyobb volt egy fejjel egész hadseregénél. Nem jó fiám, az »Szent László« volt — mondja a tanfelügyelő. A szomszéd gyermek észrevette, hogy nem jó helyre fordított és nem jót sugott, végre rákezdett az igazira, a felelő gyermek pedig darálta betűről-betűre, mint egy gramofon, én meg drukoltam, félve, hogy a tanfelügyelő majd kérdéseket tesz fel neki és megállapítja, hogy a gyermek sem nem érti, sem nem tudja, amit beszél, de ez nem történt meg, sőt meglepődéssel távozott, de mondhatom, a tanulóknak sejtelmük sem volt a magyar történelemtől. Ha most a mi román kormányunk is ebbe a túlzó hibába esnék, régi tapasztalataim alapján mondhatom, hogy a romániai kisebbségek gyermekei sem fognak semmit tudni a földrajz, történelem és alkotmánytanból, ha ezeket csak románul tanulják. Én meggyőződésből mondhatom, hogy ezen tárgyakat tanulja meg minden gyermek előbb saját anyanyelvén és csak azután lehet arra gondolni, hogy azt románul is tanítsuk, ha csak azt nem akarjuk, hogy az a székely, magyar vagy szász ne ismerje hazájának földrajzát, történelmét és alkotmányát.

Ha idegen nyelvet, pl. a román nyelvet, tanítjuk, a kiinduló pont mindig maga a gyermek legyen, azután pajtásainak, szülőinek, rokonságának a neve; a módszer pedig mindent bemutatni természetben, képen vagy mimikával és amennyire csak lehet román nyelven kell kérdezni és csak román feleletet elfogadni. Nagyon jó, ha a tanító bevezeti azt, hogy a tanulók egymást kérdezzék, mert tudott dolog, hogy sokkal nehezebb kérdezni, mint felelni. Pl. A tanító felmutatja az íront és kérdez: »Ce e acesta?« (A tanító maga felel) »Acesta e un creon«. Azután újra felteszi a kérdést és a tanuló felel, azután a felelő tanuló teszi fel a kérdést a társának, aki felel, emez a szomszédjának és így tovább, minden kérdést és feleletet minden tanuló visszaad. A tanítónak csak a kijelzésre és a hangsúlyozásra kell vigyázni és ily módon a gyermek ténylegesen dolgozik, lefoglalja magát, sőt mondhatom nagy élvezettel és érdeklődéssel dolgozik; a második nagy előnye pedig, hogy a tanító tüdeje is meg van kimélve a folytonos kérdéstől, különben így is elég dolgot adnak neki a folytonos kiigazítások.

Az első két hónap alatt minden gyermek tudni fogja a körülötte levő tárgyakat, azok helyét, meghatározását, megkülönböztetését, milyenségét, színét és az anyagát.

(Folyt. következik.)

A tanügyi munkások országos gyűlése Bukurestben.

A jelen év júniusától kezdődőleg még mindig tart a tanítók, tanárok egyetemi professorok mozgolódása. Ez a mozgalom hol itt, hol ott egy-egy parciais gyűlésben és annak hol enyhébb, hol erősebb hangu határozati javaslatában nyilvánult meg. A mozgolódás közvetlen oka az április 1-én életbelépett u. n. »curba Lalescu« volt, amely pénzügyi javaslat aránytalanul keveset juttatott különösen a tanítók bizonyos kategóriájának. Anghelescu közoktatásügyi miniszter kezdetől fogva a legmegértőbb szószólója volt a tanszemélyzet kívánalmainak, de pénzügyi okok miatt sem a mozgalomnak sem az ő intervenciójának nem volt eredménye. Ez a magyarázata annak is, hogy a mi clujii főegyesületünk lépései is hatálytalanok maradtak a Lalescu-féle új segély felemelése tárgyában.

A tanítók, tanárok már el is tekintettek a folyó évi sérelmeik orvoslásától s minden figyelmüket a január 1-én életbelépő új költségvetés folyó munkálataira fordították. A nyert információk úgy látszik nem voltak megnyugtatók, mert december 2-ára országos nagygyűlést hívtak össze a fővárosba. Az egész országban, Erdélyt és Bánátot kivéve, rendkívül élénk mozgolódás előzte meg ezt a kongresszust. Az egyes városok, törvényhatóságok tanügyi egyesületei lázasan készültek fel a fővárosba. Az első eredmény az volt, hogy az eddig különálló szervezetek, nevezetesen az egyetemi tanárok, középiskolai tanárok, institutorok és invájátorok országos szervezetei közös célkitűzéssel egyesültek amely ténynek nagy hordereje nyilvánvaló.

Ilyen előzmények után nyílt meg a december 2-iki országos kongresszus amelyen vármegyénk tanítószágát Postoiu Péter titkár és én képviseltük, Erdélyből és Bánáttól főegyesületünk elnökének Şuteu Trajának, vezetése mellett körülbelül 30—40 delegátus, az ország többi részéből 3—4000 tanító és több mint 2000 tanár vett részt.

Technikai okokból külön helyiségekben, de az összeköttetést folyton fenntartva, folyt le a tanárok és tanítók tanácskozása. Magas nivóju tárgyalás után egyhangulag mondták ki a határozatot, amely szerint az 1919-ik évben élvezett fizetések 10-szeresét kérik. 1919-ben az invájatorknak 220 L, az institutornak 350, a középiskolai tanárnak 550 L és az egyetemi professornak 1000 L. volt az alapfizetése gradatiák nélkül. A követelés tehát gradusok szerint 2200, 3500, 5500 és 10.000 L. havi alapfizetés, a szabályszerű gradatiákkal és mindenki részére lakbér, aki természetbeni lakást nem élvez. Kéri a kongresszus a nyugdíjtörvény sürgős megalkotását, azon az alapon, hogy harminc évi szolgálat után annyi legyen a nyugdíj mint a 3 utolsó évben élvezett fizetési illetmények középértéke.

A tárgyalás további része izgatott hangulatban folyt le. Arról volt szó, hogy a tanügyi munkásai milyen eszközökkel indítsák meg a harcot a minima-

lis követeléseik teljesítéséért. Az egyetemi tanárok bejelentették, hogy a senatusban, kamarában, költségvetési bizottságban minden erejükkel fognak harcolni a tantestület jogos követeléseier. A középiskolai tanárok elhatározták, hogy december hó folyamán 3 napon felfüggesztik az előadásokat demontsrálás céljából, január hó folyamán pedig, ha nem találnak meghallgatásra egyénenkint mind lemondanak. A tanítók kimondták, hogy január 1-én, ha elutasításban részesülnek, én block lemondanak. Először a Bánát képviselője a Bánát nevében, azután Şuteu elnök az erdélyi román és az erdélyi kisebbségi székely tanítók nevében határozottan kijelentette, hogy a határozat ezen részéhez nem osatlakozhatunk, mert arra meghatalmazásunk nincs és azt mi a jelen viszonyok között nem tartjuk célravezetőnek a mi erdélyi specialis viszonyaink szerint. Ezzel a kongresszus megválasztva a végrehajtó bizottságokat véget ért.

A kongresszus határozatai az egész országban nagy feltűnést keltettek úgy a román, mint a kisebbségi sajtó élénken kommentálja. Az ellentmondó hírek közül körülbelül a következő tények állapíthatók meg:

Anghelescu közoktatásügyi miniszter minden lehetőt elkövet, hogy a tanszemélyzet helyzete javítható legyen;

Bratianu Vintila pénzügyminiszter megmondotta a nála járt küldöttségnek, hogy a »curba Lalescu« hibáinak rectificálására 50 milliót s különféle tisztviselő kategóriák felségélyezésére 250 milliót már beállított a most elkészült jövő évi költségvetésbe. A tanszemélyzet követeléseinek teljesítése egy realis költségvetés keretein belül, inflatio nélkül lehetetlen. Arra az utra pedig nem léphet most, amikor a lei fokozatos javulásával lassan de biztosan haladunk a konszolidáció és olcsóbbodás felé. A kongresszus által kiküldött bizottságnak még azt is megígérte, hogy a múlt évi költségvetés feleslegéből fog juttatni a tanszemélyzetnek, de ez a felesleg s így a segély mértéke csak január hó végén lesz megállapítható. Kéri a küldöttséget, hogy a január 1-ére elhatározott szélsőséges magatartásuk végrehajtásával ne vágjanak elébe a kormány jóindulatu terveinek.

A tanszemélyzet kérésével most a miniszterelnökhöz fordult s minden valószínűség szerint minisztertanács fog dönteni ebben a kérdésben.

Bizunk abban, hogy a tanszemélyzet végrehajtó bizottságának józan mérséklete s a kormány jóindulata a 12 órában találkozni fognak egy közös platformon s megóvják az ország kulturáját és e kulturát oly szeretettel ápoló testületet a fenyegető veszedelemtől.

Cristurul-Săcuiesc—Székelykeresztur, 1923 december 8.

Kiss János t. e. elnök.

IRODALOM

Nálunk.

— O. Goga. —

Vannak sötétzöld fenyvesek
És selyemmezők nálunk;
Pillangókkal teli a rét
S panasszal telve házunk.
Dalunk hallgatni ittmarad
A madár költözöbén;
Nálunk van nóta és virág
És köny, köny, köny is bőven...

Az öreg Nap jobban kigyúll,
Mikor fölébünk hajlik,
Mióta hegyeinkhez érve
Nem éretünk hajnalik...
Szálderdeinknek sűrűje
Súg szenvedést minálunk,
Gyászt hőmpölyögtet a Maros
S Körösök, mind a hármuk.

És sirva fonja fonalát
Orsaján a menyecske,
Apa s fia átölelik
Egymást sirásba kezdve.
És elárvult egünk alatt
A táncos kedv is fáradt,
Mert bánattal rakott a szív —
S a könny itt hamar árad.

Félénkebb még a lepke is,
Ha kertjeinkbe fordul, —
A rózsabokrok harmata
A mi szemünkből csordul.
S testvéreink, a fenyvesek,
Borzadozva beszélük,
Hogy szemünk árja árjadoz
Az öreg Oltban végig...

Egy be — nem — váltott álmunk van,
Gyermeke minden bűnknek, —
Ő érte holtak őseink
S atyáink érte hulltak...
— Régmúlt időktől, hosszasan
Nehéz igába nyögve:
Álmunkat, ezt a hasztalant,
Öntözi szemünk könnye...

Fordította: Finta Gerő.

Finta Gerő költeményei. „A Fák” cím alatt, Finta Gerő székelyudvarhelyi ref. koll. tanár egy kötetre való költeményét gyűjtötte össze és adja ki. Előfizetési ára 30 L. Lágyan felcsillanó finomság, lírikus megosendülések vonulnak át Finta Gerő mindíg tartal-

mas szép költeményein. Akik a mai reális, tülekedő és csupán csak pénzt hajszoló világáradatban, ha legalább egy pillanatig is, gyönyörködtetni akarják lelkünket: rendeljék meg „A Fák” c. költeményes könyvet.

Magyar remekírók könyvtára Romániában. A magyar klasszikus írók könyveihez ma hozzájutni — a magyar könyvek behozatali tilalma miatt — lehetetlen. De, mert ezen könyvek örök szép olvasmányokat és költeményeket tartalmaznak, a magyar intelligens közönség és tanuló ifjuság nem nélkülözheti azokat. Ezen szellemi szükségleten ohajtanak segíteni: *Antalfy Endre dr.* és *Ostáth Kálmán dr.* marosvásárhelyi neves írók azzal, hogy olcsó kiadásu remek írók könyvtári sorozatát indították utnak. Az első könyv: *Arany J. Toldija* már megjelent és ára 15 leu. Megrendelhető bármelyik könyvkereskedő útján. Figyelmébe ajánljuk tanítóársainknak ezen kultur vállalkozást.

HIREK.

Most, mindjárt. Add meg Uram Isten, de most, mindjárt, szoktuk mondani sürgős várásunk esetén. Lapunk új évi előfizetésének beküldését, mi is ehez hasonlóan kérjük. A „*Hitel nincs*”; ugyszintén a 30—40%-ra felemelkedett kamatláb lehetetlenné teszik, hogy alig egy hónapig is várakozzunk az előfizetések utólagos beküldésére. Epen azért nagyon kérjük karitásainkat, hogy az 1924 évi előfizetéseiket egy évre, de legalább félévre most, azonnal beküldeni sziveskedjenek, hogy a lap előállításánál felesleges példányokat ne nyomassunk, viszont, akik meg akarják rendelni, azok részére azt expedíálhassuk. Az elmúlt két év keserű tapasztalatokat hozott, a bizalom és várás előzenységünk következtében; erre a lutrira nem áldozhatjuk fel többé tanítói fizetésünket is. Előfizetéseket kérünk, hogy a Tanítók Lapját az új évben mindenki részére megküldhessük.

Tanítók Lapja előfizetési díja. Egész évre 160 L. Félévre 80 L. Negyed évre 40 L. Hirdetési díj garmond soronként 6 L., így egy 9 cm. hosszú, 1 cm. széles és 3 garmond sort magában foglaló tér díja 18 L. Ugy a lapdíj, mint előfizetés, valamint a hirdetések díjai is előre beküldendők a lap kiadóhivatalába: „*Administrația Tanitók Lapja Odorhei*” cím alatt. Pénz nélküli megrendelésre, legfeljebb csak egy lappéldány mutatványszámot küldünk, de rendszeres küldésre csak előfizetés esetén iktatjuk be.

Irodalmi olimpiások. A Romániához csatolt területek magyar írói a kolozsvári magyar színház helyiségében irodalmi versenyt rendeznek és ezeken mutatják be legszebb és legértékesebb írói műveiket. Már 3 ilyen versenynap zajlott le. Első alkalommal a nagyváradi írók, második vasárnap a marosvásárhelyi és a vidékén lakó írók, harmadik alkalommal Arad és Bányáság írói mutatták be igen nagy közönség előtt szép-irodalmi, vagy más, az írói lélek világának megnyilvánulásából fakadó szellemi termelésüket. Az irodalmi olimpiások már hatszáz évvel ezelőtt Franciaországban rendszeresen megtartattak és a legjobb költőt, finom művű arany ékszerrel jutalmazták. Mindenesetre nagy szolgálatot tesznek íróink az irodalom fellendítése érdekében, ezen sok élvezetet nyújtó versengéssel; s mind szélesebb körben teszik ismertté írói hírnevüket és munkásságuk kiváló eredményeit. Az olimpiások folytatódnak.

Választmányi ülés. Egyesületünk elnöksége f. hó 19-ére (Szerdára) választmányi gyűlést hívott össze Cristurul-Săcuescre. Tárgysorozat: Az új választmány megalakulása; az egyesület ügyeinek ismertetése az átvett irattár alapján; beszámoló a bukaresti kongresszusáról; a legközelebbi jövő gyakorlati programjának kitűzése; jövő évi költségvetés megállapítása; indítványok. A gyűlés ideje azért van erre a napra kitűzve, mert román egyházi ünnep lévén, a tanítás szünetel. Az elnökség ezton is kéri a választmány tagjait és az érdeklődő egyesületi tagokat, hogy minél számosabban jelenjenek meg.

Gyermekvédelem ügyében. Az „*Aradi Anya és Gyermekvédő Szövetség*” eléggé nem értékelhető, dicséretes actiot fejt ki a gyermekvédelem javára. Három intézetében terjeszti a gyermekápolás tanait, a legszükségesebb ismereteit. Hogy jó tanácsai falun és városon mindenhová eljuthassanak, a jövő évre szóló „*Gyermekvédelmi Naptár*”-t adott ki, melyben egymásután következő sorrendben foglalkozik a gyermekgondozás el nem mulasztható alapismereteivel. Bólti ára 30 L. Ezen igen figyelemre méltó Naptár-kiadvány terjesztőinek az egyesület 30% kedvezményt ad s így, aki 14 napi utólagos elszámolás mellett több példányt rendel, 21 leuban veszi azokat kézhez. Miután ugy ezen naptár a tartalmával, mint annak esetleges jövedelme, a gyermekvédelmet szolgálja, hasznos szolgálatot vélünk teljesíteni, midőn azt az anyák és tanítók körében való legmesszebbmenő elterjesztésre ajánljuk. Megrendelési cím: „*Federațiunea pentru ocrotirea mamei și a copilor Arad Str. Gh. Popa 7.*” A tanítói köri értekezletek megbecsülhetetlen anyagot találnak ezen könyvben további hasznosítás céljára. Alkalomadtán mutatványcikket fogunk belőle közölni.

»**A vágyaim.**« *Walter Gyula* író, a *Pásztortűz* szépirodalmi lap szerkesztője, ezen cím alatt egy kötet verset adott ki. Szerző, ezen kis kötetben, szebbnél szebb költeményeit adja az olvasni szerető közönség gyönyörködtetése végett közre. Izléses kiállításáról a Globus-nyomda Odorhei gondoskodott. Ára 25 leu és a szerzőnél Cluj, Pásztortűz szerkesztősége Str. Reg. Maria 34. kapható. Megrendelésre ajánljuk.

Osak román olimpiású leveleket és utalványokat továbbít a posta. A postahivatalok rendelkezést kaptak a posta- és távirtdavezérgazgatóságtól, hogy azokat a leveleket és postai küldeményeket, amelyek a város és utcanéveket nem mai román névkönn jelölik meg, nem szabad továbbítani. Tehát a postahivatalok a rendelet értelmében nem továbbítják vissza az ilyen leveleket, hanem egyszerűen félredobják. A

rendelet szerint nem szabad a régi magyar és német megjelöléseket alkalmazni.

Tanítóegyletünk elnökének címe. Az Udvarhelymegyei Tanítóegylet elnökének címe: *Kiss János* áll. tanítóképzői tanár *Cristurul-Săcuiesc*; a pénztáros címe: *Hadnagy Károly* áll. tanító *Cristurul-Săcuiesc*. Egyesületi- és tagsági díj ügyekben a fenti címekre kérjük küldeni a megkereséseket.

Igazi többtermelés. Egy szem paszulyból 17-en laktak jól. Ez a csodálatos lakoma egy amerikai jószágon volt rendezve és a mamut-paszulyt dr. Briant szolgáltatta, aki óriási termények fejlesztése terén végző kísérleteket a rádiummal. Amint egy amerikai lap írja, a legmeglepőbb eredményeket érte el a hüvelyesek nagy és gyors fejlődésében. Sikertült 23 font súlyú paszulyokat termelnie. Ezen paszulyóriások hosszukásak és finom ízűek. Briant egy ily paszulyból rendezett egy három részre osztott lakomát. Minden paszuly szemet másképp készítettek el és ez a háromféle főzet volt a lakoma étlapján, melyen 17-en vettek részt, akik mindnyájan jóllaktak.

A gyümölcsfák új betegsége. A szomszédos Csehszlovákiában a gyümölcsfáknak egy újfajta megbetegedése lépett fel. Szakkörök véleménye szerint a filoxéra behurcolása óta nem fenyegette súlyosabb veszedelem a gyümölcsösöket, mint most. A betegség különösen Csehország és Morvaország területén pusztít a legnagyobb mértékben. A megbetegedett fákat rengeteg baktérium és a »devdorphagus globrose« nevű élősdli gombafaj lepi el egy időben, úgy hogy mindezekig még nem lehetett megállapítani, hogy a kettő közül melyik a tulajdonképeni okozója a gyorsan pusztító betegségnek. A betegséget legelőször körtefákon állapították meg, de később alma- és szilvafákon is konstatálták pusztító hatását. A Felvidéken legelőször a trencsényi és privigyeyi faiskolákban lépett fel ez a pusztító fapestis. A legutóbbi napokban azonban már a kassai mezőgazdasági akadémiái faiskolában is fel lépett. Ez a körülmény is amellett bizonyít, hogy súlyos természetű járványról van szó, amely igen könnyen átcsaphat az erdélyi gyümölcsösökre is. A tudományos vizsgálat semilyen föltétlenül ható gyógyszert nem tudott alkalmazni. Egyelőre csak annyit ajánlanak, hogy a megtámadott fákat, amelyeken közvetlenül a föld színe felett gömbalakú kinövések támadnak, tövestől ki kell ásni és elégetni. Azonkívül a beteg fák körül földet fel kell forgatni és oltott mésszel izolálni.

A Nobel-díj nyertesel. A Nobel-díjat az idén három olyan férfi nyerte el, kiket hazájukon kívül szélesebb közönség még nem ismert. Az irodalmi díj nyertese, ki a német Thomas Mannal szemben nyerte el a legnagyobb irodalmi kitüntetést, Yeats író költő. William Butler Yeats Dublinban született, ebben az esztendőben lesz 58 esztendő. Arcképfestőnek a fia, aki maga is festőnek készült és képzőművészeti tanulmányokat folytatott a dublini Royal Societyn. Érdeklődése azonban csakhamar eltávolodott a képzőművészetektől, hogy az irodalmat részesítse előnyben. Író folyóiratokban debütált, legelőször a Dublin University Reviewben. Huszon-

étesztendő korában Londonba költözött és ettől az esztendőből kezdve állandó munkatárna lett a legelőkelőbb angol folyóiratoknak. Önálló költői alkotásán kívül összegyűjtötte Írország népszerű legendáit, amelyeket több kötetben, tanulmányokkal és jegyzetekkel ellátva, adott ki. Megjelentette azonkívül a profétás, sőtétén látó William Blake műveit, ugyancsak tanulmányokkal és jegyzetekkel. Yeats hatalmas mozgalmat indított az ír nemzeti színház megteremtésére. — A Nobel-díj másik nyertese Fritz Pregl, a gráci egyetem kémia-professzora, ki aprólékos tudományos kutatásával nyitott meg új területeket az orvostudomány számára. Pregl neve nagyon is ismeretes az orvosok előtt, annak az antiszeptikusan ható jóoldatnak feltalálása révén, amelyet ma általában Prégl-oldatnak neveznek. Pregl az anilízis olyan módszerét teremtette meg, amely egy milligram folyadék vegyi elemzésére alkalmas, ami természetesen a modern klinikai orvostudomány számára eddig megközelíthetetlen eredményeket jelent. A cukorbetegségek gyógyítására ennek a kísérleti rendszernek például olyan nagy a hatása, hogy a cukortartalom jelenlétét betegnél már olyan időben meg lehet állapítani, ami eddig az orvostudomány számára lehetetlen volt. — A Nobel-díj harmadik nyertese Kaliforniában a pasadenai egyetem tanára. Róbert Andrews Millikan, aki a fizikai tudományok terén a részecskéknél ugyanazzal az aprólékos felkutatásával tűnt ki, mint amelyekkel Pregl a mikrokémiában, Millikan első kísérletei olyan olajcseppekkel történtek, amelyek nagysága nem nagyobb a centiméter ezredrészénél és ezekből a kísérletekből vont le azután azokat a megállapításait, amelyek az elektromosság problémájára döntő jelentőségűek. — A Pregl egyetemi tanár díja osztrák koronában körülbelül harmadtíz milliót tesz ki. Bécsi lapok jelentése szerint az osztrák kincstár a díjra hatvan százalékos adót vetett ki, úgy, hogy Pregl csak másfél milliót fog kézhez kapni.

x **Megjelenik** január hó folyamán a *Kösa János dr. főgymn. tanár, Gyerkes Mikály és Szabó János* áll. ig. tanítók által összeállított: »**Kivonatos ismeretek a román nyelv és modern irodalom, Románia földrajza, történelme és alkotmánytana anyagából**« című, román-magyar szövegezésű mű, mely a tanítók és tisztviselők román nyelvű vizsgájának elsőrendű segédesszövege. Előjegyzésre szóló megrendelési cím: »**Administratia: Tanítók Lapja Odorheiu**«. Tegyen megrendelést a szükséges példányszámokra!

x **Értesítő könyvecske** román-magyar nyelven, kötve, fehér papíron 5 leu, 10% kedvezménnyel. Szerkesztette több udvarhelyvármegyei tanító. Kapható: *Z. Székely János* könyvkereskedésében Odorheiu.

Szabó Dezső nagy pere. Irodalmi embert, írói ténykedése következtében ért az a szerencsétlenség, hogy a budapesti törvényszék egy cikke miatt, melyben a magyar középosztályt öntudata hiányaért erősen ostorozta: két évi börtönre, öt évi hivatalvesztésre és százezer korona pénzbüntetésre ítélte. A magyar művész- és íróársadalom nagy arányú mozgalmat indított ezen ügy végleges pertörlése érdekében.

Tanítók bámulatos eredményt érnek el, mert a gyermekek játszva tanulják meg az előírt anyagot Sájermannak most megjelent közvetlen módszeres, magyar szövegű approbált

Román Nyelv- és Olvasókönyvből.

Ara: tanítóknak, lelkészeknek és iskoláknak 35 leu; postadíj: tíz darabig 6 leu; harminc darabig 20 leu; ötven könyvig 40 leu és 100 könyvig 80 leu. Szétküldés postán utánvétellel is. Megrendelés levelezőlapon: Hollinger Központi Könyvkereskedéséhez Timisoara intézendő (Gutenberg-nyomda). Minden nagyobb könyvkereskedés útján is beszerezhető e könyv. — Pár nap alatt több ezer német és közel ezer magyar könyvet szétkapkodtak a bánáti iskolák. A rendelések az ország minden részéből még mindig tömegesen futnak be, ami a könyv használhatóságát bizonyítja.

A Gyermekvédelmi Naptár

minden gyermekes családnak nélkülözhetetlen.

Bolti ára 30 L. Visszonteladóknek 30% árkedvezmény.

Kapható minden jobb könyvesboltban. Megrendelhető:

Arad Str. Gh. Popa 7. szám.

Önmagának használ, ha a Román nyelv könnyebb tanítása céljára szerkesztett és kézirat gyanánt kiadott:

CĂLĂUZ

című segédkönyvet 20 L. előleges beküldése ellenében megrendeli.

Cim: Petru Postoiu inv. dir. de stat Cristurul-Săuceș.

Ha izléses és szép kiállítású nyomdai munkákat akar román vagy magyar nyelven készíttetni, keresse fel a

Könyvnyomda Részvtárs.

műintézetet Odorheiu.

Ma is a legjutányosabb árak mellett dolgozik és gyorsan szolgálja ki a megrendelő közönséget. Irószar- és papírkereskedésében mindennemű irodalmi szükségletét olcsón beszerezheti.

Gyermek Mihály és Szabó János által szerkesztet Tananyagbeosztási nyomtatványok az új tanterv és statisztikák kivánalmai szerint, román nyelvű fejcímekkel ellátva, most jelentek meg és kaphatók, egy külv 2 Lei, egy belv (két tantárgy beírására) szintén 2 Lei előleges beküldése mellett: a *Tanítók Lapja* kiadóhivatalában és Z. Székely János könyvkereskedésében Odorheiu.

Megjelent könyvek.

A „Minerva” könyvkiadó vállalat kiadásában a következő miniszterileg jóváhagyott elemi iskolai könyvek jelentek meg: *Fejes—Felméry: Uj ABC.*

Felméry: Vezérkönyv az Uj ABC-hez.

Péter—Tóth—Mezey: Olvasókönyv II. rész, Olvasókönyv III. rész, Olvasókönyv IV. rész,

Szilágyi: Kolozsmegye földrajza a III. és IV. o. részére, Torday Lajos: Számítan II. o. és Számítan III. o. részére.

Patakfalvy: Szemléltető számítan az elemi iskolák I-és osztálya számára.

Patakfalvi: Utmutató a szemléltető számítanhoz.

Szilágyi Márton: Földrajz az elemi iskolák II. és III. osztály számára.

Földes Zoltán: Maros-Torda vármegye földrajza.

A „Minerva” Részvénytársaság kiadásában a következő engedélyezett iskolai térképek jelentek meg:

Alsó-Fehér, Beszterce, Brassó, Fogaras, Kolozs, Maros-Torda, Szolnok-Doboka, Torda-Aranyos és Udvarhely vármegyék térképei.

Ugyancsak a Minerva R.-r. kiadásában megjelentek a következő iskolai nyomtatványok:

Elemi iskolai Értesítő-Könyvecske I—VI. osztály számára román és magyar nyelven.

Elemi iskolai abszolváló (végbizonyítvány) bizonyítvány. Előmeneteli, mulasztási, haladási és felvételi napló-ívek.

Kaphatók a Minerva Nyomdai Részvénytársaságnál Cluj-Kolozsvár és minden könyvkereskedésben.